

Nee, u krijgt van ons de naam van het VRT-lek niet. Sorry

Men neme een van de drie pdf-documenten. Men slepe de cursor naar 'file' en men klikke op 'properties'. Dan kijken naar 'author'.

Er waaien hier wel vaker interessante documenten binnen via mail. De hierboven beschreven methode is de enige die ik, halve IT-analfabeet zijnde, ken om meer te weten te komen over de herkomst. Soms vind je datum en uur terug waarop de pdf is ingescand. Heel soms, laten we zeggen in één op de honderd gevallen, heeft de anonimiteit beogende afzender stomweg vergeten het veld 'author' te wissen. Doe je dat niet, dan verschijnt de naam van de eigenaar van de computer waarop de scan is gemaakt. Dat was hier het geval. Wie deze persoon was? Van mij zult u het niet vernemen. Net zo min als ik u ga vertellen via welke tussenpersoon het contract tussen VRT en Woestijnvis maandag op deze redactie belandde.

Wij, journalisten, zijn het vaak oneens, maar één ding maakt ons over het algemeen buitengewoon solidair: ons heilige

recht op geheimhouding van vertrouwelijke bronnen. Wij zijn van mening dat de relatie tussen journalist en bron evenwaardig moet zijn aan die tussen arts en patiënt of advocaat en cliënt. Want zonder dat recht kunnen wij in een democratie toch onmogelijk de rol van Vierde Macht opnemen? Komaan zeg.

Jaren heb ik er alles aan gedaan om mijn mannetje bij overheidsbedrijf X af te schermen. Bewijzen hebben ze nooit gevonden, het mannetje ging wel kapot van de stress. Ik had veel te zeggen, maar durfde het woord niet te nemen op zijn uitvaartplechtigheid. Dat andere mannetje, briljante econoom, leeft nog. Na vermoedens over contacten met mij werd hij verbannen naar een dienst waar hij zich jarenlang mocht bezighouden met het

omrekenen van franken in euro's voor het staatsblad. Ik kan meer voorbeelden geven, maar dan hangen die mensen morgen aan de telefoon, klagend dat ze te herkenbaar zijn beschreven. Dus herhaal ik wat oud-collega Walter De Bock

altijd zei: "Over mijn bronnen spreek ik nooit."

Klinkt hooghartig, ik weet het. Het zijn ook nooit kwesties van leven of dood. Het is België, niet Rusland. De ervaring heeft me wel geleerd dat het beter is een lijn te trekken. Als je deur eenmaal op een kier staat, krijg je ze nooit meer dicht.

Na jaren van pesterijen door justitie en politie - huiszoekingen, telefoontaps, arrestaties, eindeloze ondervragingen en hallucinante dwangsommen - is het ons, journalisten, gelukt om een meerderheid in het parlement te overtuigen van de noodzaak van een bronnenwet. Op initiatief van Vlaams mediaminister Geert Bourgeois kwam er een wet die ons een statuut geeft dat vergelijkbaar is met dat van arts of advocaat. Het is een wet waar we trots op zijn. Een uitgebalanceerde wet ook, die specifieke omstandigheden voorziet waarin de afspraak niet meer geldt.

1. Als er gegronde redenen zijn om te denken dat onze bron misdrijven gaat plegen en de openbare veiligheid in gevaar wil brengen. Hij wil ons gebruiken om een boodschap over te brengen die geweld tegen personen moet rechtvaardigen. In dat geval verwerft de poli-

tie het recht ons te dwingen de bron te openbaren.

2. De bron belazert de boel. Zijn informatie blijkt onjuist/verzonnen en enkel bedoeld om een vuile rekening te vereffenen.

Dit was onze voornaamste zorg, maandag. Is dit contract echt? Hoe zeker zijn we dat het geen *hoax* is? Het was echt. Als we daaraan twijfelden: *file, properties, author*. Wie is die persoon? Juist, op die manier. *Check, double check*. Het was het authentieke contract. Ik heb geen

daar wel weet van (en het zal me benieuwen). Zij publiceerden gisteren vrolijk de naam. En in één moeite door de aankondiging dat de VRT zich al "beraadt over juridische stappen".

De bron is onhandig geweest. En wij, slimme jongens onder elkaar, wilden natuurlijk allemaal graag weten wie De Mol was. Klopt allemaal. Toch vrees ik dat de volgende keer dat een journalist in dit land zich wil beroepen op zijn bronnengeheim, iemand zal zeggen: doe niet onnozel.

De volgende keer dat een journalist in dit land zich wil beroepen op zijn bronnengeheim, zal iemand zeggen: doe niet onnozel

redenen om aan te nemen dat de afzender iets anders beoogde dan het onthullen van het best bewaarde geheim van het Vlaamse medialandschap. Ik heb geen weet van aanwijzingen dat deze persoon van plan was Wouter Vandenhoute neer te schieten. Mogelijk hebben de collega's bij andere kranten

Daarom, beste lezer, besloten we u de naam van de 'author' te onthouden. In ruil houdt u een krant in handen waar journalistieke bronnen geverifieerd én gerespecteerd worden. Voor vertrouwelijke documenten met een zekere maatschappelijke relevantie: één adres (nog slechts.)

We weten hoe langer hoe minder wat een mens is

In het proces-Van Themsche spreken we van onmenselijke, onbegrijpelijke daden. Maar weten we nog wel wat dat is: het menselijke? Denk aan de onverwachte discussie tussen de psychiaters - de psy's -, met enerzijds de gerechtelijke psychiaters, met hun opportunistische, kort door de bocht gaande diagnoses en anderzijds de goedmenende psy's die het opnemen voor iedereen die geschofferd was door de koppeling van autisme aan onmenselijke misdaden. Maar vergeten we niet dat de eerste discussie ging over de relevantie van racisme als motief in de aanklacht (een juridische primus voor een moordzaak). Racisme of autisme: sociologie of neurologie? Beide ondergraven fundamenteel het juridische verantwoordelijkheidsconcept. Los daarvan weten we eigenlijk niet zo goed meer wat verantwoordelijkheid is, en bij uitbreiding: wat een mens is, ondanks alle sociologische of neurologische verklaringen.

Wie daar minder moeite mee heeft is dr. Adriaenssens. In een interview over zijn nieuwste boek verbindt hij probleemloos sociologie met neurologie. Dat pubers zwart-wit denken is voor hem evident "als je weet hoe de hersenen van een tiener werken". Een bepaalde muziekkeuze, vegetarisme aanhangen, racistische praat: allemaal te wijten aan "nog niet volledig ontwikkelde hersenen" (*DM* 2/10).

Gelukkig bieden de alomtegenwoordige psy-wetenschappen in de regel glasheldere, voornamelijk bioneurologische verklaringsmodellen. ADHD bijvoorbeeld is een tekort aan prikkelsturing in de hersenen - de remedie is medicatie, psychoeducatie en aangepaste omkadering. Depressie? Een neurotransmitterprobleem - de oplossing: medicatie, psychoeducatie en aangepaste omkadering. Kortom: het leven zelf als biologische stoornis waarbij medicatie, psychoeducatie en aangepaste omkadering aanwezig zijn. Deze verklaringsmodellen zijn zo helder dat ze wel eens het zicht op de mens zouden vertroebelen. De

Jan De Vos onthoudt van het proces-Van Themsche vooral de discussie over autisme en racisme

Jan De Vos is wetenschappelijk medewerker aan het Centrum voor Ethiek en Waardeonderzoek aan de Universiteit Gent.

Portugese auteur José Saramago schreef het: we zullen steeds minder goed weten wat een menselijk wezen is.

Een van de opvallendste exponenten van de hedendaagse expansie van het psy-discours is psychotainment, denk aan de vele tv-programma's over opvoeding en psychische gezondheid. Deze ontmoeting tussen media en psychologie is niet toevallig, want beide pretenderen ze een totaalbeeld te leveren. Televisie claimt de hele actualiteit te coveren, de psychologie de volledige menselijkheid. Als de media in onze plaats proberen het Leven en de Mens begrijpbaar te maken, dan levert het psychologisch discours het denkkader. Denk maar aan de mens achter de politicus, de mens achter de popster, en ten slotte de mens achter de journalist zelf. Als we maar vergeten dat de slang in haar eigen staart bijt, wordt met een beetje psychologie de wereld weer behapbaar.

Dit voorgeformatteerde begrip ondergraaft niet alleen elke poging om deze complexe geglobaliseerde wereld te begrijpen, maar is vooral de ontkenning van het fundamentele tekortschieten van ons zelfbegrip. Natuurlijk beweert de psy met klem dat hij geen

scherpste en betekenis. Zo is te begrijpen dat die totale psychologisering in haar tegendeel kantelde en al het menselijke werd verklaard vanuit genetische of darwinistische logica's. Met het einde van de geschiedenis, de grote verhalen, de politiek en de ideologie lijken de dagen van de psychoanalyse geteld, overbodig geworden door de wetenschappelijke ontwikkelingen van de eenheidspsychologie. Die psychologie tast het idee van de psychische dimensie zelf aan: de verantwoordelijkheid van een persoon wordt steeds meer teruggevoerd op 'afwijkingen', 'genetisch materiaal', en andere 'wetenschappelijk vaststelbare feiten' waar de persoon in kwestie 'weinig aan kan doen'. Psychologie zonder psyche.

Dat gaat niet toevallig hand in hand met de hedendaagse ontkenning en verwatering van de politieke dimensie. Of: politiek zonder politiek, waarbij de depolitiserende toon in de mediatisering en de technocratisering van het politieke bedrijf. In de zaak-Van Themsche werden beide tendensen wel heel erg voelbaar. Waar het racisme werd ingevoerd in de juridische dimensie - als verzwarende omstandigheid - toonde zich plots hoe het hedendaags begrijpen van racisme volledig gedepolitiseerd is geraakt: het werd verengd tot iets wat een persoonlijk motief kan zijn voor bepaalde (misdadige) handelingen.

Dat het racisme van Hans Van Themsche uit een bepaald milieu voortvloeit, dat de maatschappij - of bepaalde groepen in

Verantwoordelijkheid wordt herleid tot 'afwijkingen' of 'genen', waar men 'weinig aan kan doen'

die maatschappij - daar een rol in spelen en minstens gedeeltelijk een verantwoordelijkheid dragen: dat bleef in de debatten grotendeels buiten beeld. Dat een dergelijk begrip het racisme eigenlijk niet meer denkbaar maakt, toonde zich in de verdere psychiatrisering en psychologisering in de zaak-Van Themsche, waarin enerzijds het racisme, maar anderzijds ook het subject Van Themsche de facto verdwijnt. Het legt het hedendaagse onvermogen om de mens als psychopolitiek subject te denken bloot.

die maatschappij - daar een rol in spelen en minstens gedeeltelijk een verantwoordelijkheid dragen: dat bleef in de debatten grotendeels buiten beeld. Dat een dergelijk begrip het racisme eigenlijk niet meer denkbaar maakt, toonde zich in de verdere psychiatrisering en psychologisering in de zaak-Van Themsche, waarin enerzijds het racisme, maar anderzijds ook het subject Van Themsche de facto verdwijnt. Het legt het hedendaagse onvermogen om de mens als psychopolitiek subject te denken bloot.

LEZERSBRIEVEN

Medelijden en medeverantwoordelijkheid

Het is bedenkelijk dat de zaak-Van Themsche ook door de 'ernstiger' media de voorbije weken steeds weer verengd werd tot de vragen of Van Themsche racist is en of hij toerekeningsvatbaar was op het moment van zijn daden. Intussen wordt voorbijgegaan aan een misschien veel belangrijker kwestie, namelijk de rol van onze samenleving. Hoewel Van Themsche door iedereen als een brave, stille jongen werd gezien, blijkt vandaag ook dat hij regelmatig grove racistische uitspraken deed, dat hij al eens de Hitlergroet bracht op de gang van zijn internaat, dat hij drank en drugs gebruikte, extreem gewelddadige spelletjes speelde en zich ontpopte van een jongen met fleurige hawaiihemden tot een sombere skinhead in dito kledij.

Niemand vond graten in dat alles. Men negeerde het, lachte erom of vond het in het beste geval 'overdreven'. Hoe dan ook bleef men Van Themsche zien als een verdienstelijke jongen: hij maakte immers deel uit van de leerlingenraad. Toch kreeg hij na een eerste ernstige overtreding - roken op zijn kamer - meteen de zwaarste mogelijke straf: hij zou van school gestuurd worden. Als reactie vluchtte Van Themsche naar de afzondering van zijn kamer en in de drank. Waarop hij aankondigde een twintigtal 'makakken' te zullen doden en vervolgens zelfmoord te plegen.

Nog steeds niemand die er echt aandacht aan besteedde. De dag erop kon hij ongehinderd het internaat buitenwandelen, de trein nemen naar Antwerpen, een winkel binnenstappen en een geweer kopen - alsof het een brood was. Het vervolg kennen we.

Je hoeft geen psycholoog of criminoloog te zijn om je bij dit hele verhaal ernstige vragen te stellen over opvoeding en over de waarden die jongeren vandaag meekrijgen. Vragen over hoe de aankoop van een geweer en het spelen van misselijk makende games blijkbaar minder opzien baren dan stiekem roken op je kamer. Vragen over de manier waarop racisme en ander buitensporig gedrag steevast worden weggelachen. Over hoe een moeder in haar zoon pas op zijn negentiende en na een net-niet-drievoudige moord plots een zware autist ziet. Over hoe het gedrag van een blijkbaar aangename jongen zodanig kan vergroeien, zonder dat iemand er erg in heeft.

Hoe gruwelijk de daden en de redenering van Van Themsche dan ook waren, ik kan me niet ontdoen van een gevoel van medelijden en medeverantwoordelijkheid. Medelijden omdat het gedrag en de daden van Van Themsche de symptomen in zich dragen van een verziekte maatschappij. Medeverantwoordelijkheid omdat we het onderhuids allemaal lieten en laten gebeuren.

Kevin Polfiet, Aartselaar